

रवीन्द्र केळेकारांची भोवआयामी वळख

‘ज्ञानपीठ’ रवीन्द्र केळेकार हें कोंकणी साहित्य आनी भाशा चळवळींतलें एक म्हत्वाचें नांव. साहित्यीक म्हण कथेतर कोंकणी गद्य साहित्यांत आपले साहित्य निर्मितीन संख्यात्मक आनी गुणात्मक अशें विशेश योगदान तांणी दिलां. गोंय आनी कोंकणी भाशेच्या संघर्श चळवळींतय तांचो सक्रिय सहभाग दिसता.

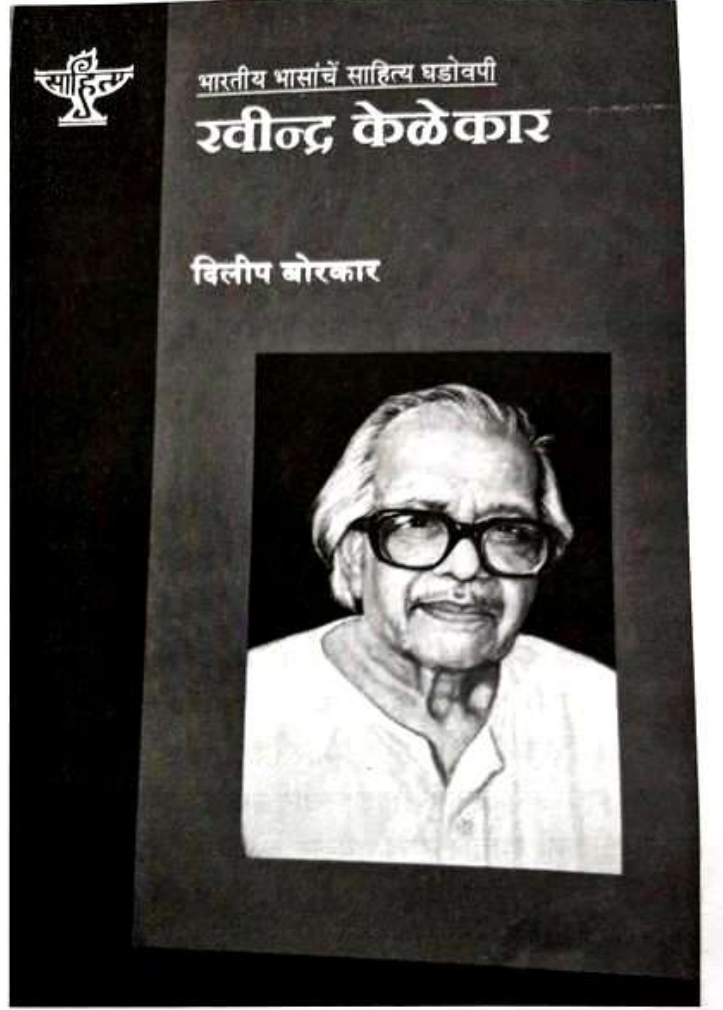
साहित्य अकादेमीन ‘भारतीय भाशांचे साहित्य घडोवपी’ हे मानाचे प्रकाशन माळेंत रवीन्द्र केळेकार हांचो आस्पाव करून तांची वळख करून दिवपी ‘मोनोग्राफ’ उजवाडायला. कोंकणी साहित्यीक आनी रवीन्द्रबाबांचो लागींचो सहवास लाबिल्ले दिलीप बोरकार हांणी ताचें लेखन केलां. ह्या पुस्तकाचो परीचय करून घेवपाचो हो यत्न.

कोंकणी साहित्याची वाढ आनी विकास साधपाक नेमीत लेखनसाधना करपी एक बरोवपी, कोंकणी चळवळीक मार्गदर्शन करपी तशेंत तातूंत सक्रीय भाग घेतलेलो कार्यकर्तो आनी नेतो ह्या भूमिकांतल्यान रवीन्द्रबाब दिसतात. रवीन्द्र केळेकार हांच्या व्यक्ती आनी लेखक म्हूण आशिल्ल्या विविध आयामांचो परीचय हें पुस्तक आमकां करून दिता. रवीन्द्रबाबांच्या व्यक्तीमत्वाचीं विविध तासां, खाशेलपणां, तांचो दिश्टीकोन, रवीन्द्रबाबांच्यो प्रेरणां आनी तांचेर पडिल्ले

**समीर
झांट्ये**

बरोवपी आनी साहित्याचे अभ्यासक. ‘लगोरी’ हो कोंकणी कवितासंग्रह प्रकाशीत

प्रभाव, कोंकणीचो दिश्टावो हे विशीं म्हत्वाचे संदर्भ पुस्तक दिता. तांच्या संपर्कांत आयिल्ल्यो व्यक्ती, संबंधीत सुवातो, घटना हांचे विशींय पुस्तकांत संदर्भ मेळटात. हाका लागून रवीन्द्रबाबांचो अभ्यास करतना म्हत्वाचें थारपा सारकें हें पुस्तक.

केळेकार हांचो कोंकणी साहित्य निर्मिती खातीर वावर, कवी म्हूण उमेदवारी, बालसाहित्य निर्मिती खातीर फुडाकार, भारतीय परंपरेंतल्या श्रेष्ठ अश्या वाडमयाचो कोंकणी अणकार अश्या तांच्या विविधांगी साहित्यीक वावराची म्हायती पुस्तकांतल्यान येता. साहित्यीक वावर करतनाच कोंकणी खातीरच्या सगल्या चळवळींनी तांचें सक्रिय योगदान आशिल्ल्याचें पुस्तक अधोरेखीत करता. गोंय मुक्ती चळवळींतल्या तांच्या सहभागा विशींय म्हायती दिता. खूबशा जाणांक खबर नासूं येता अशी तांची कवीपणाची बाजूय पुस्तकांत आयल्या. कविता करून पळोवपाचो प्रयोग अशें हाका म्हणू येता. देख म्हूण तांणी रचलेली आनी अनुवादीत केल्ली अश्यो दोन कविता ह्या लेखांत आसात.

रवीन्द्रबाब राजकारणांतय सक्रिय आशिल्लें. पूण तांचें

राजकारण हें कोंकणी भाशा आनी गोंय हे खातीर आसलें. 'महाभारत-अनुसर्जन' ग्रंथाचो प्रकाशन सुवाळो तांणी दिल्लींत प्रधानमंत्री राजीव गांधी हांच्या हस्तुकी घडोवन हाडलो आनी ताचो उपेग प्रधानमंत्र्यां मुखार कोंकणीचो विशय मांडपा खातीर केलो. संविधानाच्या आठव्या परिशिष्टांत कोंकणी पावपाक ताचो उपेग जालो, अशें बरोवपी म्हणटा.

पुस्तकां आनी वाचन हो रवीन्द्रबाबांच्या लेखनांतलो नदरेंत भरपा सारको एक पैलू. वाचना विशीं एक स्वतंत्र लेख पुस्तकांत आसा. बरोवपी बोरकार हे केळेकार हांकां गांधीवादी अशें म्हणनासतना 'गांधी स्कॉलर' अशें म्हणटात. 'गांधीवादी जावन तुमी सिगरेट कशी ओडटात' अशें विचारतकच रवीन्द्रबाबांची जाप आसताली - 'गांधी विचार' आनी सिगरेटीचो कसलोच संबंध ना, आनी हांव गांधीवादी न्हय'.

गोंयची स्वतंत्र खाशेली वळख भाशेचेर अवलंबून आसा असो विचार केळेकार हांचो दिसता. गोंया खातीर आनी कोंकणी खातीर विशेश मोग तांच्या बरोवपांतल्यान दिसता. तरी तांचो दिश्टीकोन हो अखील भारतीय राष्ट्रव्यापी स्वरूपाचो आसलो हाचें आकलन पुस्तकांतल्यान जाता. रवीन्द्र केळेकार हे जरी कोंकणी खातीर मोख दवरून बरयताले आनी कोंकणी बरोवपी म्हण फामाद आसले तरी ते हेर भासांचे जाणकार आनी हेर भासांनी वैशिष्ट्यपूर्ण बरप केल्ले भोवभाशी लेखक आसले म्हणपाचें हें पुस्तक वाचतना लक्षात येता.

पुस्तकांत रवीन्द्र केळेकार हांचे साहित्य संपदेचो परिचय विस्तृतपणान करून दिल्लो दिसता. हातूंत 'गांधी साहित्य', 'बाल साहित्य', 'शिक्षणीक साहित्य', 'लळीत निबंध साहित्य', 'चितनां स्वरूपाचें साहित्य', 'वैचारीक साहित्य', 'आपउक्तावणेचीं बरपां', 'भोंवडे साहित्य', 'अणकार-रूपकार', 'हेर भासांतलें साहित्य' अशें वर्गिकरण केल्लें दिसता.

कथेतर गद्य आनी निबंध हो केळेकार हांच्या बरपावळीचो सभाव आसलो तरीय ह्या गद्याचे फास्केत रावन बरप करतना तांणी दिसपटी, लळीत निबंध, वैचारीक निबंध, चरित्र, प्रवासवर्णन, अनुवाद, अनुसर्जन, खगोलशास्त्र अशे विविध प्रकार हाताळिल्ले दिसतात. भास समृद्ध करपाचे नदरेन गद्य चड हातभार लावपाक शकता असो ताचे फाटलो विचार आसलो.

रवीन्द्रबाबांची जीण आनी कार्य जातूंत साहित्य निर्मितीचो आस्पाव आसा हाचो मूळ स्वर प्रबोधन आनी आपले मांडणेंतल्यान दिश्टावो घडोवप असो दिसून येता. ह्या कामाक सहाय्यक थारपा सारकें पत्रकारितेचें माध्यम तांणी आपणायल्लें आनी बरोवपाची कारकीर्द सुरू जाल्ले

पासून ते तांच्या निमण्या दिसां मेरेन ह्या माध्यमां कडेन नेमाळ्याचे संपादक (मीर्ग, गोमंत भारती, जाग) आनी स्तंभलेखन ('स्वगत' आनी हेर) अश्या माध्यमांतल्यान तांणी वावर केलो. पत्रकार म्हूण गोंय, कोंकणी हे विशीं भूमिका घेतलेल्यो दिसतात, तशेंच हेर विशयांचेर वैचारीक गद्य बरयल्लें दिसता.

'मोनोग्राफा'क आशिल्ली रवीन्द्र केळेकार हांच्या साहित्याची सूची आनी जीवितपटाची सनावळ हाका लागून पुस्तकाक म्हत्वाची संदर्भ जोड लाबल्या. सूची करतना रवीन्द्रबाबांचेर हेरांनी केल्ल्या ग्रंथलेखनाचो आस्पाव केल्लो दिसता. नेमाळ्यांतल्यान तांचें आनी तांचे विशीं लेखन जालां ताचेंय दस्तऐवजीकरणय कोणे तरी करपाक जाय. 'जाग' मासिकान तांच्या ग्रंथलेखनाचो ग्रंथनिहाय परीचय घडोवपी एक सुंदर विशेश आंक प्रकाशीत केल्लो जो माधवी सरदेसाय हांणी संपादीत केल्लो हाचो हांगा उगडास करीन दिसता.

पुस्तकांत येवपी कांय वैशिष्ट्यपूर्ण म्हायती हांगा नोंद करची दिसता.

- गोंय मुक्ती चळवळींत रवीन्द्रबाबांचो अहिंसक तशेंच सशस्त्र अश्या दोनय चळवळींकडे संपर्क आयल्लो दिसता.

- रवीन्द्रबाब रोमी कोंकणीतल्यान नेमाळ्याचें संपादन करतना आनी एका रोमी कोंकणी नेमाळ्यांत 'स्तंभ' बरयतना दिसतात.

- तांकां पयलो पुरस्कार एका मराठी पुस्तका खातीर मेळ्ळो जें पुणेच्या एका प्रतिष्ठीत प्रकाशन संस्थेन प्रकाशीत केल्लें.

- आपले पुराय जिणेंत रवीन्द्रबाबान एकूच नोकरी केल्ल्याची म्हायती मेळटा आनी तीय जेमतेम एक वर्सा खातीर.

- काँग्रेसीच्या महात्मा गांधी जन्मशताब्दी समिती कडल्यान प्रकाशीत महात्मा गांधींचें हिंदींत चरित्र बरोवपाक रवीन्द्र केळेकार हांची प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी हांणी निवड केल्ली. काकासाहेब कालेलकर हांचेय अधिकृत हिंदी चरित्र, प्रकाशन विभाग, भारत सरकार हांचे खातीर तांणी बरयल्लें.

रवीन्द्रबाब हे मुखेलपणान निबंधकार. बरोवप हें जिणेचो बायप्रॉडक्ट आसूंक जाय अशें मानपी. तांच्या वट्ट निबंधांतल्यान तांचे जिणेची सुलूस मेळटा. शिवाय 'पांथस्थ', 'सर्जकाची आंतरकथा' अश्या पुस्तकांतल्यान तांणी आपल्या साहित्यीक आनी वैयक्तीक जिणे विशीं बरोवन दवरिल्लें दिसता. अशें आसलें तरी एखाद्या लेखका विशीं एकूण अभ्यास करून एकठांय आलेख मांडप हें तशें सोंपें काम न्हय. बाब दिलीप बोरकार हांणी हे काम जबाबदारीन आनी तांकीन आनी विशयाक न्याय दिवपाक पुराय यत्न करून केल्लें दिसता. मुळांत सुरेश आमोणकार हांणी हो प्रकल्प हातांत घेतलेलो. मात प्रकृतीक लागून ते हें काम पुराय करूंक पावले नात. फुडें साहित्य अकादेमीच्या विनवणे वयल्यान हें काम दिलीप बोरकार हांणी तडीक व्हेलां. दिलीप बोरकार हे केळेकार हांच्या 'वैचारिकपणाक' एका 'फॉर्म'त हाडूंक सोदपी 'श्रेयार्थी'सारख्या पुस्तकाचे लेखक आनी 'इफ्फी'त निवड जाल्ल्या रवीन्द्रबाबां वयल्या 'जीवनयोगी: रवीन्द्र केळेकार' ह्या म्हायतीपटाचे कर्तेय जावन आसात हें हांगा नमूद करूंक जाय.

ह्या पुस्तकांत एकूण 20 लेख रवीन्द्रबाबांच्या वेगवेगळ्या आयामांचो परिचय करून दितात. विशयांचे विस्कटावणेक चड वाव दिल्लो दिसना. साहित्य अकादेमीची 'मोनोग्राफ' प्रकारांतलीं पुस्तकां ही मर्यादीत पानांचीं दिसतात. घडये हाका लागून ह्याय पुस्तकाच्या विस्ताराक मर्यादा पडल्यात जावं येता. पुस्तकाची विभागणी जायत्या प्रकरणांनी जाल्या ताचे फाटलो हेतू रवीन्द्रबाबांच्या विविध आयामांची वळख घडोवप हो आसूं येता. मात हाका लागून बरेच कडेन म्हायतीची पुनरावृत्ती घडल्या. ती तशी घडल्या म्हणपाचें खासा बरोवप्यानय सुर्वेचे प्रस्तावनेंत मांडलां. कांय मेजकीं प्रकरणां करून हीं सगलीं प्रकरणां तातूंत आसपावन घेतलेलीं तर घडये पुनरावृत्ती टाळूं येताली आनी विस्तृतपणाय हाडूं येतालो जाका लागून 'मोनोग्राफा'क एक 'फॉर्म' हे नदरेन आनीक बरें रूप लाबतलें आसलें अशें दिसलें. बरोवपी बोरकारबाब हे खुद्द केळेकार हांचे चाहते, लागींचो संबंध आशिल्ले आनी कोंकणी चळवळींतले एक म्हत्वाचे वांटेकार तशेंच कोंकणी चळवळीक विरोध करप्यांक तोंड दिल्ले एक कार्यकर्ते आसात हाचें पडबिंब 'मोनोग्राफा'च्या लेखन

शैलीचेर कांयशें पडलेले दिसता.

हें पुस्तक रवीन्द्रबाबांच्या अभ्यासकां खातीर, नवे आनी फुडले पिळगेक रवीन्द्रबाबांच्या भोवआयामी व्यक्तीमत्वाचो परिचय करून दितलें आनी ते नदरेन हें म्हत्वाचें काम अशें म्हणचें पडटलें. पुस्तकांतल्या रवीन्द्र केळेकार हांच्या वाङ्मयीय व्यक्तीमत्वाची तशेंच तांच्या जिवितपटाची रूपरेखा वाचप्यांक हांगां मेळटा. तांच्या वट्ट जिविताचो असो एकठांय परिचय करून दिवपी घडये हें अशें तरेन बरयल्लें पयलेंच पुस्तक आसतलें.